

V. IŠORĖS SEKTORIUS

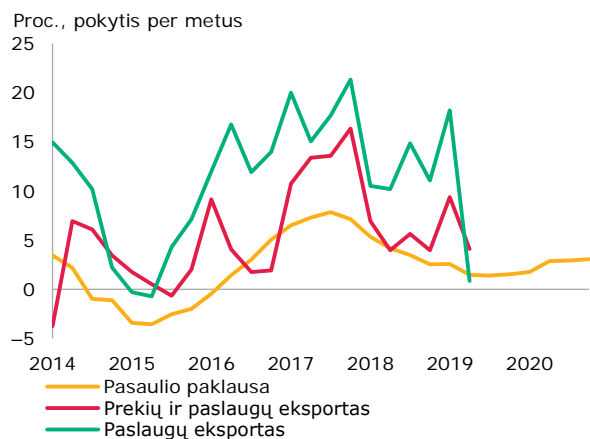
Nepaisant prastėjančios išorės aplinkos, Lietuvos eksportas ir toliau auga (žr. 13 pav.). Šių metų pirmąjį pusmetį metinis realusis prekių ir paslaugų eksporto augimas sudarė 6,6 proc. (2018 m. – 5,1 %). Spartų eksporto augimą palaikyti leidžia dėl gana reikšmingai augusių investicijų padidėję įmonių gamybos pajėgumai. Analizuojant Lietuvos eksportą pagal prekių gamybos sudėtingumą, Lietuvos eksporto augimą pastaruoju metu daugiausia lemia mažiau sudėtingi produktai, pavyzdžiui, medienos gaminiai, trašos ar plastikai, t. y. tokie produktai, kurių nepalietė prekybos karai. Taip pat šių žemo ar vidutinio sudėtingumo produktų eksporto augimas tarptautinių neapibrėžtumų kontekste gali būti natūraliai trumpesnių gamybos grandinių rezultatas. Kalbant apie detalesnes eksporto grupes, pažymėtina, kad papildomas lietuviškos kilmės prekių eksporto augimo šaltinis 2019 m. pirmąją pusę buvo grūdų eksportas į Saudo Arabiją ir kitas nei ES ar NVS šalis. Prie paslaugų eksporto augimo daugiausia prisideda transporto sektoriaus plėtra, kurios pagrindas yra praeityje įmonių vykdytos investicijos. Taip pat prie to prisideda sąlyginai mažesnės darbo jėgos sąnaudos: jas lemia tiek santykinai mažesni atlyginimai, tiek dienpinigiais pagrįsta komandiruočių išlaidų apmokėjimo sistema. Eksporto plėtra reikšmingai veikia Lietuvos darbo rinką, nes eksportuojančiajame sektoriuje pastaruoju metu sukuriama daugiausia naujų darbo vietų.

Lietuvos eksportas auga sparčiau nei išorės paklausa, o eksportuotojų konkurencingumas ES toliau gerėja (žr. 15 pav.). Per paskutinius dešimt metų Lietuvos eksporto (prekių ir paslaugų) rinkos dalies metinio augimo vidurkis buvo 2,7 proc. p. (Latvijoje – 1,2, o Estijoje 1,3 proc. p.). Pagal šį rodiklį Lietuvos, palyginti su kitomis ES valstybėmis, rezultatai buvo vieni iš geriausių. Tai leidžia teigti apie Lietuvos konkurencinį pranašumą bei lietuviškų prekių ir paslaugų patrauklumą užsienio rinkose. Iš dalies tai gali būti nulemta mažesnių gamybos sąnaudų dėl pigesnės darbo jėgos, tačiau negalima atmesti ir nepalankių išorės aplinkos sąlygų poveikio, pavyzdžiui, *Brexit*, problemų Vokietijos automobilių pramonėje, prekybos karų, kurie Lietuvos eksportuotojus paveikė santykinai mažiau nei pagrindinius mūsų partnerius ES. Tai kartu su įvairiais vienkartiniais veiksniais slopino didžiųjų ES ekonomikų eksporto ir apdirbamosios gamybos augimą, tačiau vidaus paklausa ir vartojimas, palaikomi stabilios darbo rinkos, ir toliau yra stiprūs. Tai leido į ES rinką orientuotoms šalims, kaip Lietuva, palaikyti santykinai spartesnį eksporto augimą.

Nauja pastaruoju metu stebima Lietuvos reeksporto tendencija – reeksporto į ES apimties augimas. 2019 m. pirmąjį pusmetį Lietuvos reeksportas per metus paaugo 7,3 proc. (2018 m. – 2,5 %). Prie augimo prisideda atsigavusi transporto priemonių prekyba su NVS valstybėmis (Kazachstanu ir Baltarusija) bei mašinų ir įrenginių reeksporto į Rusiją, Kroatiją, Estiją ir Lenkiją augimas (žr. 16 pav.). Tikėtina, kad prie to prisideda šiose šalyse didėjančios investicijos. Įdomu, kad į tokias Vakarų Europos šalis kaip Belgija, Vokietija

Lietuvos eksportas auga sparčiau nei išorės paklausa.

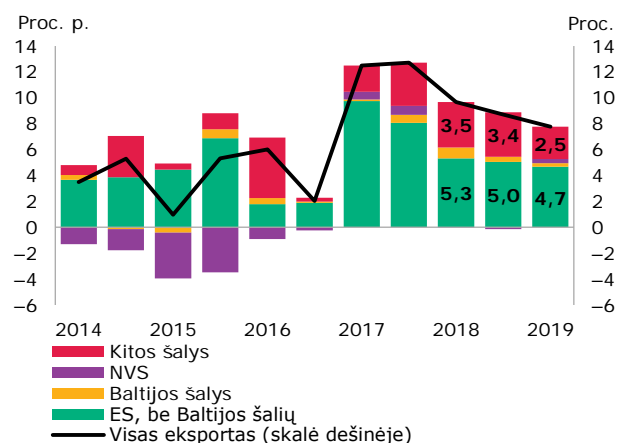
13 pav. Metinis realiojo Lietuvos prekių ir paslaugų eksporto ir išorės paklausos Lietuvos prekių ir paslaugų eksportui augimas

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas, ECB ir Lietuvos banko skaičiavimai.

Lietuviškos kilmės prekių eksporto augimas lėtėja tiek į ES, tiek į kitas rinkas.

14 pav. Lietuviškos kilmės prekių eksporto, be mineralinių produktų, augimas pagal šalių grupes

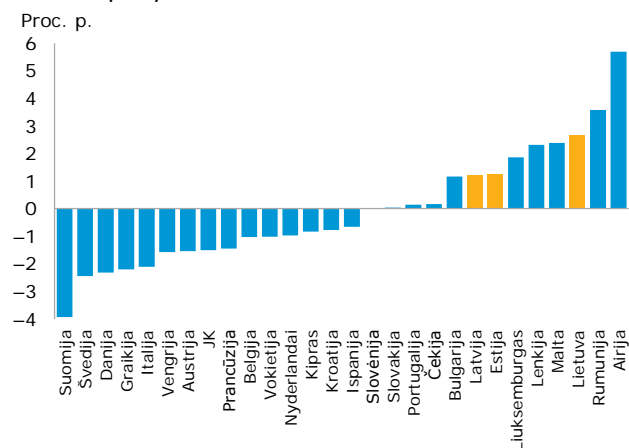
Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas ir Lietuvos banko skaičiavimai.

ir Prancūzija auga kitų antžeminių transporto priemonių reeksportas. 2019 m. pirmąjį pusmetį reeksporto į ES augimas sudarė 8,2 proc. (2018 m. – 4,7 %).

Lietuviškos kilmės prekių eksporto tiek į ES, tiek į kitas rinkas augimas lėtėja. Metinis lietuviškos kilmės prekių, be mineralinių produktų, eksporto augimas pirmąjį pusmetį sudarė 7,8 proc. (2018 m. – 9,2 %). Eksporto į ES augimas sumažėjo 1,1, o į kitas nei ES ir NVS šalis – net 4,8 proc. p., tačiau sparčiau (10,5 proc. p.) jis augo NVS šalių kryptimi (žr. 14 pav.). Eksporto augimo lėtėjimą kitose rinkose nulėmė sumažėjęs tabako ir jo gaminių bei cheminių reagentų eksportas, tačiau tai atpirkto vienkartiniai veiksniai. Lietuvos įmonėms pavyko sudaryti tiesiogines prekybos sutartis su Saudo Arabija, tad be tarpininkų buvo eksportuota didelė dalis grūdų derliaus. Sparčiai augo Lietuvos grūdų eksportas ir į tokias rinkas kaip Pietų Afrika bei Turkija. Europos rinkoje Lietuvos eksportas daugiausia augo JK, Lenkijos, Nyderlandų, Prancūzijos ir Vokietijos kryptimis. Visose šiose rinkose viena iš pagrindinių eksportuojamų prekių yra baldai. Be baldų, daugiausia prie lietuviškos kilmės prekių eksporto augimo prisideda plastikų ir trąšų eksportas. Didžiausios trąšų gamintojos Lietuvoje šiais metais užsisakė tris papildomus dujų, naudojamų kaip žaliava trąšų gamyboje, siuntas. Todėl panašu, kad ši pramonės šaka rengiasi tolesnei eksporto plėtrai.

Lietuvos kasmetinis eksporto rinkos dalių augimas vienas sparčiausių ES.

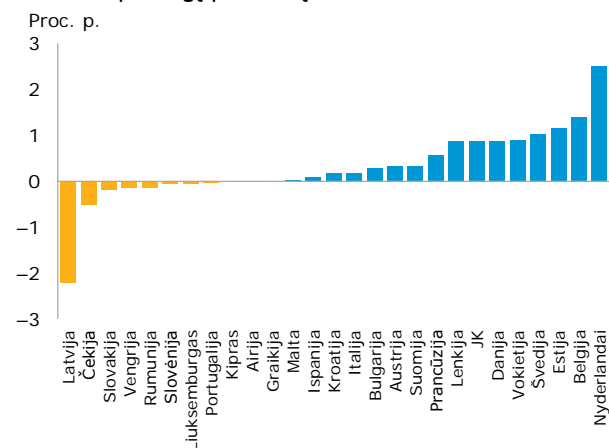
15 pav. Prekių ir paslaugų eksporto rinkos dalių metinio pokyčio vidurkis 2009–2018 m.

Šaltiniai: Eurostatas ir Lietuvos banko skaičiavimai.

Reeksportas atsigauja, tačiau augimas orientuotas ne vien į Rytus, bet ir į ES.

16 pav. Reeksporto į ES šalis metinis augimas 2019 m. pirmąjį pusmetį

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas ir Lietuvos banko skaičiavimai.

2019 m. antrąjį pusmetį Lietuvos prekių ir paslaugų eksportas augs, tačiau lėčiau nei pirmąjį pusmetį. Neapibrėžtumas dėl pasaulio ūkio raidos tęsiasi ir net sustiprėjo, o vienas iš pagrindinių Lietuvos užsienio prekybos partnerių – euro zona, išankstiniais duomenimis, augo lėčiausiai per penkerius metus. *Brexit* baigties ir prekybos ribojimų problemos taip pat yra neišspręstos, tad verslas ir toliau atsargiai investuos į plėtrą. Mažiau didėjanti išorės paklausa Lietuvos eksporto sektoriui gali atsiliepti mažėjančia užsakyimų apimtimi ir, nors iki šiol eksportas augo sparčiau nei išorės paklausa, galima tikėtis jų konvergencijos. Lietuvos banko vertinimu, 2019 m. realusis prekių ir paslaugų eksportas augs 4,6, o 2020 m. – 3,5 proc.